

Gönel Sönmez, Tugba (2022). Uygur Şair Mutallip Saydulla ve Türkçe Yayınlanan Kitapları Üzerine, *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 2022/19, s. 93-96.

DOI: 10.46400/uygur.1114929

Uygur Şair Mutallip Saydulla ve Türkçe Yayınlanan Kitapları Üzerine

[Kitap Tanıtım ve Değerlendirme/Book Review]

Tugba GÖNEL SÖNMEZ*

Geliş Tarihi: 10.05.2022

Kabul Tarihi: 08.06.2022

Türkiye'ye coğrafi olarak uzak bir noktada yer almasına rağmen kültürel anlamda oldukça yakın olan ve aynı köklerden beslendiğimiz Doğu Türkistan'da yaşayan Uygur Türkleri, tarihin en eski döneminden beri dil, edebiyat, resim, müzik vb. alanlarda Türk dünyasının en önemli boylarından birini oluşturmaktadır. 11. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatının, tarihinin ve kültürünün gelişiminde sayısız eser veren Uygur Türklerinin bir kısmı 19. yüzyılda artan siyasi ve sosyal olaylar nedeniyle bu topraklardan göç etmeye başlamıştır. 19. yüzyılda bugünkü Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan'a başlayan göç serüveni, 20. yüzyılda Türkiye ile devam etmiş, 21. yüzyılda ise başta ABD ve Avrupa ülkeleri olmak üzere dünyanın farklı ülkelerine Uygur Türkleri zorunlu ya da gönüllü yerleşmiştir. Bu noktada özellikle 21. yüzyılda Doğu Türkistan dışında, ABD ve Avrupa ülkelerinde Uygur dili, folkloru ve tarihi üzerine bilimsel çalışma yapan Uygur araştırmacıların yanı sıra şiir, hikâye, roman vb. türde eser kaleme alan çok sayıda şair ve yazar dikkat çekmektedir. Bu sanatçılar ve edebiyatçılar, eserlerini kendi dilleri olan Uygur Türkçesinin yanı sıra yaşadıkları/vatandaşı oldukları ülkelerin dillerinde (İngilizce, Norveççe, İsveççe vs.) yayımlamaktadırlar. Türkiye ile güçlü gönül bağı kuran bu sanatçıların edebî ve bilimsel eserlerinin son yıllarda Türkçeye aktarımının da yaygınlık kazandığı görülmektedir. Bu bağlamda 2004 yılından beri Norveç'te yaşayan ve üç eseri Türkiye Türkçesine aktarılan Uygur şairlerden biri de Mutallip Saydulla'dır.

Modern Uygur şiirinin diasporadaki önemli isimlerinden biri sayılan Şair Mutallip Saydulla, 8 Ekim 1972 yılında, Doğu Türkistan'ın Keriye İlçesinin Laysu Köyünde, aydın bir ailenin çocuğu olarak doğmuştur. 1993 yılında Urumçi'de bulunan Şincan Petrol Enstitüsü'nden mezun olmuştur. Mezun olduktan sonra, Karamay şehrinde Petrol Genel Müdürlüğü'nde teknisyen ve mühendis yardımcısı olarak çalışmıştır. Şairin sanat hayatı üniversite dönemlerinde başlamıştır.

Uygur edebiyatının önemli dergileri sayılan "Tangritağ", "Tarım", "Turpan", "Maybulak" gibi dergilerde 300'den fazla şiiri, eleştirileri ve makaleleri; "Edebi Tercimiler", "Şincan Geziti", "Şincan İqtisad Geziti", "Urumçi Kechlik Geziti", "Asiya Kindiki" ve "İşçılar Vakti" gibi gazetelerde 200'den fazla tercüme eseri bulunan Mutallip Saydulla'nın Türkiye'de "Kardeş Kalemler", "Güncel Sanat" ve "Hece" gibi dergilerde birçok şiiri yayımlanmıştır. Şairin 2020 yılında "İki Göz İki Yüz" ve "Denizin Söyledikleri" adlı şiir kitapları, "Dahi" ve "Bengü" yayınları tarafından yayımlanmıştır. 2021 yılında şairin bazı şiirleri diasporada yaşayan Uygur şairlerin yayımladığı "Çağdaş Uygur Şiiri Antolojisi", "Dilsiz Kuşlar" gibi şiir kitaplarında da yer almaktadır. Mutallip Saydulla'nın son şiir kitabı, 2022 yılında Bengü yayınları arasında yerini alan "Soğuk Sahil" adlı eseridir. Şairin bazı şiirleri, İngilizce,

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Halk Bilimi Bölümü, e-posta: tugbagonelsonmez@gmail.com
Orcid: 0000-0002-3858-887X

Norveççe, Çince ve Türkçe 'ye çevrilmiştir. Şair Mutallip Saydulla, şu an Norveç Oslo'da yaşamaktadır. Şair Çince, Türkçe ve Norveççe gibi dilleri bilmektedir.

Mutallip Saydulla'nın "Denizin Söyledikleri" (2020a) adlı kitabı Nur Ahmet Kurban tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Mutallip Saydulla'nın ilk kitabı olan eser, Memtimin Ala tarafından şairin şiir serüveninin değerlendirildiği bir Ön Söz ile 103 şiirden oluşmaktadır. Şair bu eserinde tıpkı "deniz" ile konuşuyormuşçasına okurlarına seslenmektedir. Söz konusu deniz imajı çoğunlukla Asya bozkırlarında hayatlarını sürdüren Uygur Türklerinin hayatı ile deniz arasındaki mekânsal değişimin şiire intikalini yansıtmaktadır.

Şairin bir diğer şiir kitabı "İki Göz İki Yüz" (2020b) olup İmran Abdülgani Sadaî tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. 59 şiirden oluşan eserin sunuş mahiyetindeki Giriş bölümünde Alimcan İnyet tarafından Uygur şiirinin gelişim dönemleri, özellikleri ve önemli temsilcileri hakkında bilgiler verilmektedir. Mutallip Saydulla'nın bu eserinde "Denizin Söyledikleri"nden farklı olarak sadece şiirlerinin Türkiye Türkçesine aktarılmış

metinlerine değil Uygur Türkçesi ile yazılmış orijinal metinlerine de yer verilmiştir.

Mutallip'in şiirleri genel olarak değerlendirildiğinde biri şair olarak ortaya çıkmış "ben" ve diğeri uzaklardan özlemi duyulan "ben" in karşısındaki "sen" olmak üzere iki özne bulunmaktadır. Nitekim şair bu eserine "İki Göz İki Yüz" adını vermiş olup "sen" i arayan "ben", "Sen ve Ben" şiirinde de dizelenmektedir:

"Sen ve Ben

Bazen

Seni aramak isterim, işte o an kendimi karşımda

Görürüm

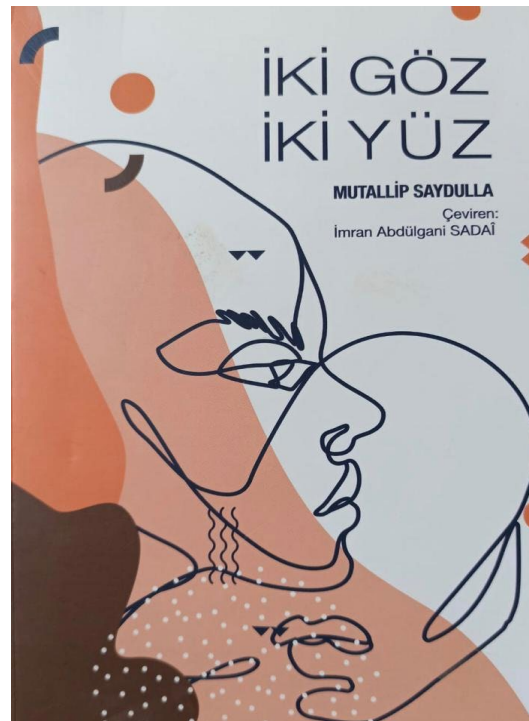
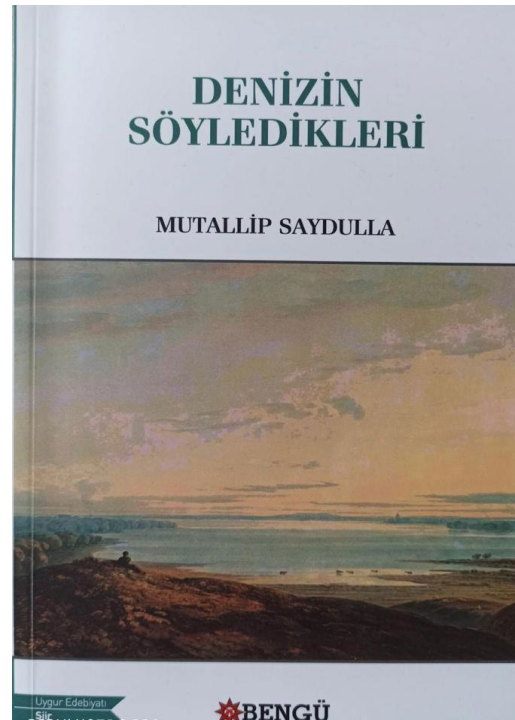
Her dakika kendime bakarım, yine de seni hissedirim

Hayranım

Rüya ve gerçeğin faytonundayım

Net hatırımızda ya?

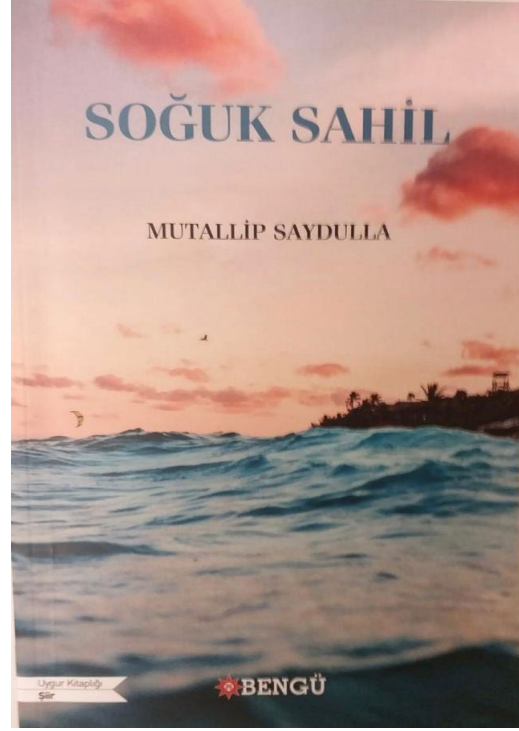
Biz ayrılalı olmuştu epey?" (2020b: 43)

Mutallip Saydulla'nın "İki Göz İki Yüz" adlı eserinde dikkati çeken bir diğer husus şairin "Ontario Gölü" adlı şiirini (2020b: 34) Uygurlarda Guñga şiir¹ akımının ilk temsilcisi olan Şair Ahmetcan Osman'a ithaf etmiş olmasıdır.

Şairin son şiir kitabı olan "Soğuk Sahil" (2022), Esra Emet tarafından Türkiye Türkçesine aktarılmıştır. Eser, Erkin Emet'in "Diaspora Uygur şiiriyetinin şekillenmesinden önemli rol oynayan Mutallip Saydulla" (2022: 11) ve eserleri hakkındaki değerlendirmelerini ihtiva eden Ön Sözü ile 69 şiirinden oluşmaktadır. Bu eserde Mutallip Saydulla'nın biyografisinin etkisinin açıkça gözlemlenebildiği vatan hasreti, ayrılık, ıstırap ve aşk gibi temaların sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Nitekim şairin "Vatan", "Ürümçi", "Babamın Hatırasına", "Ayrılık" ve "Aşk ve Ölüm" gibi şiirleri söz konusu temalar etrafında dizelenmektedir.

Şiirlerinde serbest nazım tekniğini kullanan şair, sade ve yalın bir dil ve lirik bir anlatıma sahiptir. Doğanın çekiciliğini güçlü gözlem yeteneği ve çeşitli betimlemeler vasıtasıyla okurlarına sunmaktadır. Şiirlerinde sevgi, vatan özlemi, çocukluk özlemi ve ayrılık gibi temalara sıklıkla yer vermektedir.

Şairin bir diğer hassasiyeti Uygur diline olan sevgisi olup Memtimin Ala bu hususta:

"... Önemli olan o yok olmanın eşiğine gelmiş bir dile karşı duyduğu acı ve bu yüzden saldırgan bir şekilde kalem oynatmaya çalışan bir şairdir. O dil için hayatını ortaya koymuş ve hatta onun şerefini korumak için herhangi biriyle düelloya çıkmaktan geri durmayacak bir şairdir. Bu açıdan bakıldığında o şiir ile yaşamayı değil, dahası ölümü arayan bir şairdir." (Saydulla, 2020a: 17) ifadelerine yer vermektedir.

Sonuç olarak Mutallip Saydulla'nın kendine özgü üslubu, yalın dili ve duygusal tezatlardan beslenen lirik anlatımı ile modern Uygur şiirine yeni bir soluk getirdiğini söylemek mümkündür. Şiirlerindeki zengin imge ve çağrışımlar vasıtasıyla dilin ifade gücünü okuyucuya sunan Şair Mutallip Saydulla'ya ve şiirleri orijinal metinleri ile birlikte okuma fırsatı sunarak Türkiye Türkçesine aktaran İmran Abdülgani Sada'ye, Nur Ahmet Kurban'a ve Esra Emet'e teşekkür eder, köklü ve zengin Uygur şiirine yeni eserleri ile katkılarının devamını dileriz.

Kaynakça

Hasançan, Abdulvahit (2017). "Modern Uygur Şairi Ahmetcan Osman Şiirleri ve Onun Önderliğinde Guñga Şiir Hareketi". *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (9): 1-10.

¹ "Guñga" kelimesi Uygur Türkçesinde "muğlak, anlaşılmayan, açık olmayan" anlamına geliyor. Guñga şiir Modern Uygur edebiyatına özellikle şiire ait özel bir terim olup 1980'lerin ortalarından itibaren Uygur şiirinde görülmeye başlayan serbest tarz şiirlerdir. Söz konusu şiirler şekil ve üslupta geleneksel aruz vezni ve hece veznindeki şiirlerden tamamıyla farklılıklar göstermiştir." Uygur şairi Ahmetcan Osman ve Guñga şiir hareketi hakkında detaylı bilgi için bk. (Hasançan, 2017)

Saydulla, Mutallip (2020a). *Denizin Söyledikleri*. (çev.: Nur Ahmet Kurban). Ankara: Bengü Yayınları.

Saydulla, Mutallip (2020b). *İki Göz İki Yüz*. (çev.: İmran Abdülğani Sadaî). İstanbul: Dahi Yayıncılık.

Saydulla, Mutallip (2022). *Soğuk Sahil*. (çev.: Esra Emet). Ankara: Bengü Yayınları.